

www.ketab.ir

مریم حسینی

مکتب‌های ادبی جهان

مکتب‌های ادبی جهان

مؤلف: مریم حسینی (عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء)

ویراستار صوری - زبانی: فرید مصلحی مصلح‌آبادی

ناشر: انتشارات فاطمی

چاپ اول، ۱۳۹۶

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۱۸-۹۸۲-۲

ISBN: 978-964-318-982-2

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان

د ۵ - رق این اثر برای انتشارات فاطمی محفوظ است. تکثیر، انتشار و پیرسازی تمام یا بخشی از این اثر به هر شکل (چاپی، الکترونیکی و ...) بدون مجوز از ناشر، غیرقانونی و قابل پیگرد است.

نشانی دفتر: میدان دکتر فاطمی، خیابان جویبار، خیابان

یرهادی شرقی، شماره ۱۴، کدپستی: ۱۴۱۵۸۸۴۷۴۱، تلفن:

۵۴۴۵ (۸۸۹۳ ۲۰ خط)

www.fatemi.ir

info@fatemi.ir

نمایر: ۸۰۴۴۰

نشانی فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، تقاطع

شهدای ژاندارمری تلفن: ۶۶۹۷۳۴۱، نمایر: ۶۶۹۷۳۷۱۰

آماده‌سازی پیش از چاپ: واحد انتشارات فاطمی

طراح و صفحه‌آرا: لیدا سمازی

نمونه‌خوانی: ابوالفضل بیرعی

نظارت بر چاپ: علی محمدپور

لیتوگرافی: نقش سبز

چاپ و صحافی: نقش جوهر

حسینی، مریم، ۱۳۴۱ -

مکتب‌های ادبی جهان / مؤلف مریم حسینی. - تهران: فاطمی، ۱۳۹۶.

شانه‌زده، ۳۰۴ ص: مصور (رنگی).

ISBN: 978-964-318-982-2

فروست: مسائل نظری ادبیات.

فیبا.

کتابنامه.

۱. ادبیات -- تاریخ و نقد.

ح ۵ / ۵۹۵ PN

۱۳۹۶

۸۰۹

۴۹۶۹۴۶۰

کتابخانه ملی ایران

فهرست

۵	مقدمه
۱	فصل اول: کلیات
۱	تعریف مکتب ادبی
۳	جدول دوره‌بندی جنبش ادبی جهان
۷	فصل دوم: رنسانس (نوزایی) اروپا
۷	تعریف دوره
۸	زمینه‌های شکل‌گیری
۱۱	هنر و نقاشی
۱۳	نمایندگان برجسته
۱۳	در ایتالیا و دوره پیش رنسانس
۱۵	در انگلستان
۱۶	در اسپانیا
۱۷	نمونه آثار
۱۹	فصل سوم: دوره روشنگری
۱۹	تعریف دوره
۲۳	در نمایه‌های آثار
۲۴	فیلسوفان
۲۴	در انگلستان

۲۵	در آلمان
۲۶	در فرانسه
۲۹	نمونه آثار
۳۳	فصل چهارم: کلاسیسیسم
۳۳	تعریف مکتب
۳۶	زمینه‌های شکل‌گیری
۴۰	هنر دوره کلاسیسیسم
۴۲	نمایندگان مکتب
۴۲	در انگلستان
۴۴	در فرانسه
۴۷	در آلمان
۴۸	اصول مکتب
۵۲	درونمایه‌های آثار
۵۳	انواع ادبی
۵۵	نقد ادبی
۵۶	نمونه آثار
۵۹	فصل پنجم: رمانتیسم
۵۹	تعریف مکتب
۶۱	زمینه‌های شکل‌گیری
۶۴	فیلسوفان دوره
۶۶	هنر دوره رمانتیسم
۶۹	نمایندگان مکتب
۶۹	در انگلستان
۷۲	در فرانسه
۷۴	در روسیه
۷۵	در آلمان

۷۶	ویژگی‌های آثار
۸۰	مقایسه ویژگی‌های مکتب رمانتیسم با کلاسیسیسم
۸۱	نمونه آثار
۸۳	فصل ششم: رئالیسم
۸۳	تعریف مکتب
۸۶	زمینه‌های شکل‌گیری
۸۷	انواع رئالیسم
۸۹	هنر دوره رئالیسم
۹۰	نمایندگان مکتب
۹۰	در فرانسه
۹۱	در انگلستان
۹۳	در روسیه
۹۵	در آمریکا
۹۶	درونمایه‌ها و سبک داستان رئالیستی
۹۸	عناصر داستان‌های رئالیستی
۱۰۳	نمونه آثار
۱۰۵	فصل هفتم: ناتورالیسم
۱۰۵	تعریف مکتب
۱۰۷	زمینه‌های شکل‌گیری
۱۰۹	هنر دوره ناتورالیسم
۱۱۰	نمایندگان مکتب
۱۱۰	در فرانسه
۱۱۱	در آمریکا
۱۱۴	ویژگی‌های رمان ناتورالیستی
۱۱۷	تفاوت داستان رئالیستی با ناتورالیستی
۱۱۸	نمونه آثار

۱۲۱	فصل هشتم: سمبولیسم
۱۲۱	تعریف مکتب
۱۲۳	زمینه‌های شکل‌گیری
۱۲۵	هنر دوره سمبولیسم
۱۲۷	نمایندگان مکتب
۱۲۷	در فرانسه
۱۳۱	در آلمان
۱۳۲	مضامین آثار
۱۳۳	ویژگی‌های آثار
۱۳۵	نمونه آثار
۱۳۷	فصل نهم: مدرنیسم
۱۳۷	تعریف مکتب
۱۴۰	زمینه‌های شکل‌گیری
۱۴۸	هنر دوره مدرن
۱۵۰	امپرسیونیسم
۱۵۱	کوبیسم
۱۵۳	نمایندگان مکتب
۱۵۳	در انگلستان و آمریکا
۱۵۸	در فرانسه
۱۵۸	در آلمان
۱۶۰	عناصر داستان مدرن
۱۶۱	شگردهای روایی
۱۶۳	ویژگی‌های داستان مدرن
۱۶۸	نمونه آثار
۱۷۱	فصل دهم: سوررئالیسم
۱۷۱	تعریف مکتب

۱۷۲	زمینه‌های شکل‌گیری
۱۷۶	اصول سوررئالیسم
۱۷۸	هنر در مکتب سوررئالیسم
۱۸۱	نمایندگان مکتب
۱۸۳	نمونه آثار
۱۸۵	فصل یازدهم: انگلیستانسیالیسم
۱۸۵	تعریف مکتب
۱۸۹	زمینه‌های فاسفی
۱۹۰	اصول فاسفه انگلیستانسیالیسم
۱۹۱	هنر در مکتب انگلیستانسیالیسم
۱۹۳	نمایندگان مکتب
۱۹۹	ویژگی‌های داستان انگلیستانسیالیستی
۲۰۱	درونمایه آثار
۲۰۴	نمونه آثار
۲۰۷	فصل دوازدهم: پسامدرنیسم
۲۰۷	تعریف مکتب
۲۱۱	زمینه‌های شکل‌گیری
۲۱۲	اندیشمندان پسامدرن
۲۱۵	منتقدان پسامدرن
۲۲۰	ویژگی‌های دوران پسامدرن
۲۲۳	هنر در مکتب پسامدرنیسم
۲۲۴	نمایندگان ادبیات پسامدرن
۲۳۰	ویژگی‌های داستان‌های پسامدرن
۲۳۵	نمونه آثار
۲۳۷	فصل سیزدهم: رئالیسم جادویی
۲۳۷	تعریف مکتب

۲۳۹	زمینه‌های شکل‌گیری
۲۴۰	هنر در مکتب رئالیسم جادویی
۲۴۲	نمایندگان مکتب
۲۴۸	ویژگی‌های داستان‌های رئالیست جادویی
۲۵۱	نمونه آثار
۲۵۳	فصل چهاردهم: پسااستعماری
۲۵۳	تعریف مکتب
۲۵۴	انواع داستان‌های پسااستعماری
۲۵۸	زمینه‌های شکل‌گیری
۲۶۰	هنر در مکتب پسااستعماری
۲۶۱	نمایندگان مکتب
۲۶۵	ویژگی‌های داستان‌های پسااستعماری
۲۶۸	نمونه آثار
۲۷۱	فهرست منابع
۲۷۷	نمایه
۲۸۳	تصاویر

مقدمه

کتاب پیش رو نتیجه کوشش نگارنده رای فراهم آوردن مجموعه‌ای منسجم از مکتب‌های ادبی با نگاهی به کاربرد و کارکرد انواع آن در ادبیات جهان است. کتاب دوجلدی مکتب‌های ادبی استاد رضا سیدسینی هنوز مهم‌ترین کتابی است که در این مورد نوشته شده است. تلاش من در این کتاب، بررسی مقالات و کتاب‌هایی درباره ادبیات غرب و به‌خصوص ادبیات فرانسوی، ستودنی است. نخستین چاپ کتاب در فروردین ماه سال ۱۳۳۴ انجام شد و نتایج جمع‌آوری پژوهشگران حوزه جنبش‌ها و مکتب‌های ادبی به شمار می‌رود. پس از سیدسینی، حسن هنرمندی در سال ۱۳۳۶ کتابی با عنوان از رمانتیسم تا سوررئالیسم منتشر کرد و در آن به بررسی مهم‌ترین شیوه‌های ادبی فرانسه از صدسال پیش تا سال انتشار کتاب پرداخت.

در سال ۱۳۷۱ از منوچهر حقیقی کتابی با عنوان *Literary Schools* منتشر شد که در آن از شش مکتب ادبی نئوکلاسیسیسم، رمانتیسم، رئالیسم، سمبولیسم،

اکسپرسیونیسم و سوررئالیسم سخن رفته بود. نویسنده پس از بحثی کوتاه در توصیف هر مکتب، نمونه‌هایی از شعر و داستان ادبیات جهان را البته به زبان انگلیسی آورده است.

در سال ۱۳۸۵ منصور ثروت کتابی با عنوان آشنایی با مکتب‌های ادبی منتشر کرد که همانند اثر سید حسینی شامل چند مکتب کلاسیسیسم، رمانتیسم، رئالیسم، سوررئالیسم، سمبولیسم، دادا و سوررئالیسم بود و بنابه گفته خود مؤلف، در آن اثر مه‌جا ردپای سخن سید حسینی دیده می‌شد. در سال ۱۳۸۶ کتابی از شهریار زرشناس با عنوان پیش در آمدی بر رویکردها و مکتب‌های ادبی در دو جلد منتشر شد. جلد نخست این کتاب شامل مقدمه‌ای بر ادبیات یونان و روم باستان است و نیز ویژگی‌های دوره سانس، نئوکلاسیسیسم و رمانتیسم. جلد دوم شامل رئالیسم، ناتورالیسم، سوررئالیسم و ادبیات سامدرن است.

فرح یگانه در سال ۱۳۸۶ کتابی با عنوان *Literary Schools A Reader* را به زبان انگلیسی منتشر کرد و مکتب‌های ادبی قرن بیستم را معرفی کرد. بخش نظری این کتاب اندک است و با نمونه‌های فراوانی که در آن آمده، حجم کتاب افزایش بسیار یافته است. از جمله مکتب‌هایی که در این کتاب جای می‌گیرند، مکتب تعالی‌گرایی، مدرنیسم، اکسپرسیونیسم، امپرسیونیسم، فوتوریسم، اریستانیالیسم، و تئاتر ابزورد است که در دیگر کتاب‌ها مورد توجه و بررسی قرار نگرفته‌اند. در این اثر بحثی از مکتب‌های کلاسیسیسم و رمانتیسم مطرح نمی‌شود.

از جمله کتاب‌های دیگر درباره مکتب‌های ادبی کتاب چشم انداز ادبیات تطبیقی غرب، اثر ورنر فریدریش و دیوید هنری ملون است که ترجمه آن در سال ۱۳۸۸ صورت گرفت و تحلیلی از مکتب‌های ادبی از منظر ادبیات تطبیقی تا دوران مدرن را دربردارد.

در سال ۱۳۹۰ سیروس شمیسا کتابی با عنوان مکتب‌های ادبی منتشر کرد که حوزه گسترده‌تری از مکتب‌های ادبی جهان را دربر می‌گرفت. این کتاب از دوره

کلاسیسیسم شروع می‌شود و تا دورهٔ پسامدرنیسم ادامه می‌یابد. در این اثر نویسنده تلاش می‌کند تا تأثیر مکتب‌های ادبی غرب را بر نمونه‌هایی از داستان‌ها و اشعار شاعران ایرانی نشان دهد.

در سال ۱۳۹۲ منصوره تدینی کتابی با عنوان سیری در تاریخ ادبیات و مکتب‌های ادبی جهان (از گیل گمش تا متن‌هایی برای هیچ) را منتشر کرد و در آغاز آن فصلی دربارهٔ ادبیات سومر، یونان و روم آورد و از دیگر مکتب‌های ادبی چون کلاسیسیسم، رمانتیسم، رئالیسم، ناتورالیسم و سمبولیسم نیز یاد کرد. دو فصل پایانی کتاب هم دربارهٔ مدرنیسم و پسامدرنیسم است که برخی بخش‌ها با آوردن نمونه‌هایی از ادبیات جهان و ایران همراه شده است. تدینی در سال ۱۳۸۸ کتاب پسامدرنیسم در ادبیات داستانی ایران را به سر کرده بود.

جز این کتاب‌ها باید از ترجمهٔ مجموعه کتاب‌های مکتب‌ها و سبک‌های نشر مرکز یاد کرد که تلاشی سرزنی برای جمع‌آوری کتاب‌های کوچک مرجعی در مورد هریک از مکتب‌های ادبی است. گذشته از این آثار، همچنین باید از تلاش‌های برخی پژوهشگران دیگر یاد کرد که در حوزه یکی از مکتب‌های ادبی مطالعات گسترده و درخوری انجام دادند. مسعود جعفری با نوشتن کتاب سیر رمانتیسم در اروپا (۱۳۸۷) گام ارزشمندی در جهت آشنایی با جنبش فرسنگی، اجتماعی و ادبی رمانتیسم برداشت. پس از این کتاب سیر رمانتیسم در ایران از همین نویسنده منتشر شد که از دریچه‌های ورود رمانتیسم به ادبیات ایران و تأثیر آن بر سخنران ایرانی سخن می‌گفت. آبتین گلکار هم در سال ۱۳۹۲ کتابی با عنوان مکتب‌های ادبی در تاریخ ادبیات روسی نوشت و سیری بر جنبش‌های ادبی در شعر و داستان این سرزمین داشت.

نویسنده کتاب حاضر ضمن استفاده از بیشتر آثاری که بیان شد، تلاش کرده تا دیدگاه تازه‌ای از جنبش‌های ادبی را پیش روی خوانندگان بگشاید. به همین جهت جز این آثار، از کتاب *Literary Movements for students* به ویراستاری ایرا مارک میلنه، که

در سال ۲۰۰۹ منتشر شده به عنوان کتاب مرجع سود برده و از بخش های مختلف این کتاب استفاده کرده است. این اثر مجموعه بزرگی از جنبش های ادبی جهان را در بر دارد و با نگاه متفاوتی آن ها را بررسی می کند. هر چند توجه مؤلفان این اثر به ادبیات آمریکایی بیشتر است و در نتیجه به نمونه های متنی و نویسندگان این سرزمین اعتنای بیشتری می شود، اما این امر مانع توجه به ادبیات دیگر کشورها نشده است. این کتاب طبقه بندی منظم و مرتبی دارد و در هر فصل، بخش هایی با عنوان نمایندگان مکتب، آثار نمونه برجسته، بحثی درباره درون مایه، سبک و مطالعه ای تاریخی دیده می شود. همچنین نویسندگان کتاب به ذکر اقتباس هایی از آثار نمونه در رسانه ها پرداخته اند تا فرصت استفاده از بسیاری از آثار و داستان ها را از طریق فیلم و تئاتر مقتبس از آن گوشزد کنند. برای روشن شدن بحث ریزگی های هر یک از مکاتب ادبی ضروری است تا زمینه های اجتماعی، سیاسی، اعلایی هر دوره بررسی شود و تأثیر متقابل آن بر ادبیات و هنرها مورد بررسی قرار گیرد. روشن است که شکل گیری هر یک از مکاتب در پی جنبشی سیاسی یا اجتماعی و فرهنگی صورت گرفته و هنر و ادبیات هر دوره، محصول جهان زیسته خود است. بنابراین تاریخ جغرافیای هر دوره نیز باید مورد پژوهش قرار گیرد و همچنین از انواع هنرها، برجسته هر دوره باید سخن رود تا نشان داده شود که آفرینش و خلق فلان شعر و رمان بر چه بستری شکل گرفته و رشد یافته است. روشن است که لازمه رسیدن به این هدف صرف وقت بسیار و مطالعه و پژوهش فراگیر در هر یک از دوره های مورد بحث است. فراهم آمدن آن در چنین کتاب کوچکی ممکن نیست. همچنین ضرورت مطالعه هنرهای هر دوره کاملاً آشکار است. متأسفانه تاکنون کتابی در ایران تألیف نشده که زمینه های مشترک مکتب های هنری و ادبی را بررسی کند. گاهی نشان دادن یک تابلوی نقاشی رمانتیک از فریدریش یا اثری رئالیستی از گوستاو کوربه خیلی بیشتر، بهتر و سریع تر از خواندن یک قطعه شعر یا رمان می تواند ویژگی های مکتب های رمانتیسم و رئالیسم را به نمایش بگذارد.

در این کتاب سعی شده است ساحت‌هایی هر چند مختصر و اندک از این اهداف دربارهٔ هریک از جنبش‌های ادبی ارائه شود. در مقدمهٔ هر فصل بحثی دربارهٔ زمینه‌های سیاسی - اجتماعی و علمی هر دوره مطرح شده است و بخشی به نقاشی‌های برجستهٔ هر دوره اختصاص دارد. هرچند در یک کتاب ادبی فرصت ارائهٔ مهم‌ترین آثار نقاشی نبود، اما سعی شد تا آثاری نمونه که با آن‌ها مکاتب نقاشی شناخته می‌شوند، ذکر شوند و تصاویری از آن در کتاب بیاید، البته گاهی در برخی از فصل‌ها به برخی آثار از عرصه‌ای دیگر هنر مانند موسیقی و موسیقیدان‌ها هم اشاره شده است.

همچنین مؤلف کتاب حاضر در هر فصل ذیل هر مکتب ادبی آوردن نمونه‌هایی از ادبیات جهان (ولو آریانه و مختصر) را بر خود فرض دانست. این انتخاب‌ها بر اساس نوع ادبی رایج در هر مکتب ادبی و از میان آثار شعری یا داستانی یا درام صورت گرفت. به دلیل محدود بودن حجم کتاب، در برخی موارد ناچار خلاصه‌ای از رمان یا نمایشنامه آمد و همراه با آن، مابقی نقل جملاتی مستقیم از آن اثر بسنده شد. تأکید این کتاب بر دوران جدید ادبیات، سر و فلسفه است که موجبات آفرینش‌های ادبی تازه را فراهم کرده است. باقی است تمامی جنبش‌های نوین ادبی جهان نتیجهٔ دوران رنسانس و روشنگری است. بنابراین کتاب حاضر نیز در دو فصل با مروری به دورهٔ رنسانس و روشنگری آغاز می‌شود. کتاب شامل چهارده فصل است. در فصل نخست مقدمهٔ کوتاهی دربارهٔ تعریف مکتب ادبی می‌آید و پس از آن جدولی برای نشان دادن مهم‌ترین آثار ادبی و مکتب مربوط به آن به صورت اسمالی درج شده است. از فصل چهارم تا چهاردهم، یازده مکتب ادبی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند. بدیهی است این تعداد می‌توانست با ذکر مکتب‌های کم‌اهمیت‌تر افزایش یابد، اما بنابر اهداف کتاب تنها بر مهم‌ترین جنبش‌های ادبی جهان تأکید شد و از مکتب‌های کوچکی چون دادا یا پیش‌رمانتیسم در ذیل سوررئالیسم و رمانتیسم سخن گفته شد. هر فصل دارای بخش‌هایی است که معمولاً تعداد و ترتیب چینش آن‌ها در همهٔ فصل‌ها شبیه هم است. گاهی بنابر ویژگی‌های خاص هر مکتب ممکن

است تعداد فصل‌ها متفاوت باشد، اما به‌طور کلی مباحث زیر در بخش‌های مختلف هر فصل جای می‌گیرد:

در ابتدای هر فصل ابتدا آن جنبش یا مکتب ادبی معرفی می‌شود و درباره ویژگی‌های کلی آن که شامل تشخیص دوره و بازه زمانی تقریبی مربوط به شکل‌گیری و اوج و انحطاط آن است، بحث می‌شود. در این بخش، از انواع ادبی رایج در آن مکتب سخن می‌رود. سپس مقدماتی در بررسی زمینه‌های علمی، فلسفی و اجتماع شکل‌گیری مکتب می‌آید و مهم‌ترین فیلسوفان و دانشمندان آن دوره به شکل موجز معرفی می‌شوند. سپس با اشاره به انواع هنرهای رایج آن دوره، نمونه‌هایی از نقاشان بنام معرفی می‌شوند تا چونی و چگونگی ارتباط میان هنرها و ادبیات را حدس بزن آشکار شود. بخش بعد به معرفی چهره‌های شاخص هر مکتب ادبی در کشورهای مختلف اختصاص دارد. ویژگی‌های مهم آثار ادبی آن مکتب ادبی در بخشی دیگر معرفی می‌شود و بخش آخر هر فصل نیز به آوردن نمونه آثار از ادبیات جهان اختصاص دارد.

در تألیف این کتاب از آثار فراوانی در حوزه‌های مختلف استفاده شده، اما باید اذعان کنم که جز کتاب جنبش‌های ادبی جهان ترجمه که در بالا ذکر شد و کتاب سید حسینی و میراث‌بران او، برخی کتاب‌ها در هر فصل به صورت پراکنده و پراکنده درج شده‌اند. مثلاً هنگام نگارش بخش رمانتیکسم، کتاب سید حسینی در اروپای مسعود جعفری، در بخش مدرنیسم، کتاب ارزشمند مدرنیسم در ایران با ترجمه رضا رضایی و در بخش پسامدرنیسم، کتاب پست‌مدرنیسم اثر گلن وارد و تبیین پست‌مدرنیسم استیون هیکس مهم‌ترین آثاری بودند که از آن‌ها بهره بردم. همچنین در بخش شرح احوال و آثار نویسندگان و شاعران جهان از کتاب تاریخ ادبیات جهان نوشته باگنر تراویک به ترجمه عربعلی رضایی استفاده بسیار کردم.

برای استفاده بهتر از کتاب لازم می‌دانم به چند نکته اشاره کنم: نخست این که تصویر تمامی نقاشی‌های مورد اشاره در متن کتاب که با شماره مشخص شده‌اند،

به ترتیب در پایان کتاب آمده‌اند. ضروری است خوانندگان ضمن مطالعه هریک از مکاتب ادبی، به نقاشی‌های مرتبط با آن رجوع کنند. همچنین چون این کتاب تاریخ مکتب‌های ادبی جهان است، بنابراین تمامی تاریخ‌های درج شده به میلادی آمده‌اند. در نتیجه از تکرار آن، هنگام یادکرد تاریخ پرهیز شد.

کتاب حاضر فصلی با عنوان مکتب‌های ادبی در ادبیات معاصر فارسی را دربرداشت که با نمونه آثاری از شاعران و نویسندگان ایران همراه شده بود. با توجه به حجم بالای مطالب مربوط به این فصل، در آخرین بازبینی کتاب تصمیم گرفته شد این بخش حذف و برای درج در کتابی با همین عنوان آماده شود. امیدوارم این فرصت دست دهد تا این به‌صورتی سزاوار و درخور منتشر شود.

کتاب حاضر حاصل سال‌ها تلاش و کوشش واحد مکتب‌های ادبی جهان در دوره دکتری ادبیات فارسی است. همراه با دانشجویانم را در این سال‌ها به یاد دارم و در اینجا از آن‌ها سپاسگزاری می‌کنم. از خانم بیم جلی‌نیا دانشجوی دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه الزهراء (س) و خانم آزاد شمس دانشجوی دکتری دانشگاه تهران که کتاب را مطالعه کردند و نکات ارزشمندی را یادآور شدند، تشکر و قدردانی می‌کنم. از همکارانم در انتشارات فاطمی که تلاش‌های بی‌پایانی برای هرچه بهتر عرضه کردن کتاب داشتند نیز سپاسگزاری می‌کنم.

مریم حسینی

بهمن ۱۳۹۰